

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายณภดล เทพพิทักษ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๖๘

เรื่องพิจารณาที่ ๓๐/๒๕๖๗

วันที่ ๑๔ เดือน พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘

ระหว่าง { ศาลอาญา ผู้ร้อง
- ผู้ถูกร้อง

ประเด็นวินิจฉัย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕
วรรคสี่ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ความเห็น

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา ๒๕ วรรคสี่ บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย” และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่ใช้ในการดำเนินคดีอาญา โดยบัญญัติให้อำนาจหน้าที่และขอบเขตการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐและศาลตั้งแต่การจับกุม การสอบสวน การพิจารณาคดีชั้นศาล และการลงโทษ เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย

๗๐

สามารถค้นหาความจริงในคดีอาญาและนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาให้มีสิทธิต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม โดยมาตรา ๑๕ บัญญัติว่า “วิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้” บทบัญญัติดังกล่าวเป็นวิธีการตรากฎหมายโดยทั่วไป ในกรณีที่วิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติเรื่องใดไว้เป็นการเฉพาะจึงบัญญัติให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้ หากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติเรื่องใดไว้โดยเฉพาะแล้ว ย่อมไม่ต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติหลักเกณฑ์การขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญาไว้แล้วในมาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑ จะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๗ เพื่อขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมด้วยการร้องสอดมาใช้บังคับในคดีอาญามีได้ ส่วนคำว่า “เท่าที่พอจะใช้บังคับได้” นั้น หมายความว่า นำมาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่านั้น กล่าวคือ นำเอาบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดกับสภาพและลักษณะเฉพาะแห่งการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญา โดยต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและการดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีความแตกต่างกัน โดยหลักการดำเนินคดีแพ่งเป็นไปตามหลักความตกลง คู่ความในคดีแพ่งเป็นผู้กำหนดข้อเท็จจริงและพิสูจน์ข้อเท็จจริงด้วยพยานหลักฐาน ส่วนหลักการดำเนินคดีอาญาเป็นไปตามหลักการตรวจสอบ เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานและศาลในการร่วมกันค้นหาความจริงตามที่มีการกล่าวหา หากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ และบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ไม่ขัดกับหลักการตรวจสอบในคดีอาญา ย่อมสามารถนำบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับในคดีอาญาได้ เช่น การเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗ แต่หากบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น ขัดกับสภาพและลักษณะเฉพาะแห่งการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาหรือเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับหลักความตกลงของคดีแพ่งโดยเฉพาะ ก็ไม่สามารถนำมาใช้บังคับกับคดีอาญาได้ เช่น บทบัญญัติเกี่ยวกับการตกลงกันของคู่ความหรือการทำกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๓๘ เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อหลักการตรวจสอบของคดีอาญาและเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับหลักความตกลงที่ใช้เฉพาะคดีแพ่งไม่สามารถนำมาใช้บังคับกับคดีอาญาได้

๗

ข้อโต้แย้งของโจทก์ที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ เป็นบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาใช้ดุลพินิจปรับใช้บทบัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้อย่างกว้างขวาง ผลักภาระการพิสูจน์ความผิดและการแสวงหาพยานหลักฐานให้เป็นหน้าที่ของโจทก์เป็นการจำกัดสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐ ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสี่ นั้น เห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาพิจารณานำบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับคดีอาญาในกรณีที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติวิธีพิจารณาข้อใดไว้ เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจปรับใช้บังคับบทบัญญัติกฎหมายกับคดีอาญาให้มีความเหมาะสมกับคดีแต่ละคดี เป็นการอำนวยความสะดวกทางอาญาให้สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาไปด้วยความถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย บทบัญญัติมาตรา ๑๕ เป็นเพียงบทบัญญัติที่ศาลปรับใช้กับบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามที่จำเป็นและเห็นสมควรเป็นกรณี ๆ ไปเท่านั้น โดยลำพังเนื้อหาของบทบัญญัติดังกล่าวมิได้เกี่ยวกับภาระการพิสูจน์และหน้าที่การแสวงหาพยานหลักฐานแต่อย่างใด แม้ในบางกรณีจะมีการนำบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เกี่ยวกับภาระการพิสูจน์และหน้าที่ในการแสวงหาพยานหลักฐานมาใช้บังคับกับคดีอาญา แต่ภาระการพิสูจน์มิได้พิจารณาแต่เพียงการนำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้บังคับเท่านั้น และการปรับใช้บทบัญญัติดังกล่าวก็มิได้มีผลเป็นการผลักภาระการพิสูจน์และหน้าที่ในการแสวงหาพยานหลักฐานโดยทันทีแต่อย่างใด เพราะการพิจารณาว่าคู่ความฝ่ายใดมีภาระและหน้าที่ดังกล่าว นอกจากพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังต้องพิจารณาประกอบข้อเท็จจริงในแต่ละคดี การต่อสู้คดีของคู่ความแต่ละฝ่ายและประเด็นข้อพิพาทด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ จึงมิได้เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่โจทก์โต้แย้งแต่อย่างใด ข้อโต้แย้งดังกล่าวของโจทก์จึงไม่อาจรับฟังได้

สำหรับข้อโต้แย้งของโจทก์ที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ เป็นบทบัญญัติในเชิงอนุโลมให้ใช้กฎหมายหลายฉบับ ก่อให้เกิดความสับสนและไม่แน่นอนว่าศาลจะหยิบยกบทบัญญัติใดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาอนุโลมใช้ ไม่สอดคล้องกับหลักการลงโทษทางอาญาที่ต้องมีความชัดเจนแน่นอนทั้งในส่วนการกระทำความผิดและขั้นตอนวิธีการเพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง นั้น เห็นว่า การที่ศาลพิจารณานำบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ จะต้องปรากฏว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ไม่ได้บัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาข้อนั้นไว้โดยเฉพาะ และต้องพิจารณานำบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้หรือนำมาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่านั้น กล่าวคือนำมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดกับสภาพและลักษณะเฉพาะแห่งการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญา และต้องนำมาใช้ด้วยความระมัดระวัง และบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้นต้องไม่เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับหลักความตกลงของคดีแพ่งโดยเฉพาะ ศาลจะหยิบยกบทบัญญัติใดของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยไม่คำนึงถึงหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังกล่าวมิได้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีความแน่นอนชัดเจนเพียงพอที่ศาลสามารถพิจารณานำบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับคดีอาญา เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรมกับทุกฝ่ายในแต่ละคดีข้อโต้แย้งดังกล่าวของโจทก์จึงไม่อาจรับฟังได้

ส่วนข้อโต้แย้งของโจทก์ที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ เป็นบทบัญญัติที่ทำให้คู่ความในคดีอาญาได้รับพิจารณาอย่างคู่ความในคดีแพ่ง ทั้งที่สิทธิในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งเป็นการต่อสู้นบนพื้นฐานของเอกชนที่เท่าเทียมกัน ซึ่งแตกต่างจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่มีรัฐเป็นหลัก เป็นการปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้เหมือนกัน ขัดต่อหลักความเสมอภาค ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง นั้น เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยให้ทุกคนมีความเสมอภาคในกฎหมายซึ่งถือเป็นหลักความเสมอภาค และห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันทำให้เกิดความไม่เสมอภาคแก่บุคคล หลักความเสมอภาคไม่ได้บังคับให้องค์กรต่าง ๆ ของรัฐต้องปฏิบัติต่อบุคคลทุกคนและในทุกกรณีอย่างเดียวกัน ตรงกันข้ามกลับบังคับให้ต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญแตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน เฉพาะแต่บุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญเท่านั้นที่องค์กรต่าง ๆ ของรัฐจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านั้นอย่างเดียวกัน เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ แล้วเห็นว่าไม่มีข้อความใดที่เปิดช่องให้ศาลใช้บังคับบทบัญญัติดังกล่าวโดยอำเภอใจหรือเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลที่เป็นคู่ความในคดีอาญา ในการนำบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับในคดีอาญาในกรณีที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาข้อใดไว้ ศาลจะใช้ดุลพินิจพิจารณาในแต่ละคดีไป แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะเป็นบทบัญญัติที่ใช้ในการดำเนินคดีแพ่งซึ่งมีหลักการดำเนินคดีเป็นไปตามหลักความตกลง แตกต่างจากคดีอาญาซึ่งมีหลักการดำเนินคดีเป็นไปตามหลักการตรวจสอบ ซึ่งรัฐมีบทบาทหลักในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี แต่การนำบทบัญญัติแห่ง

๒๗

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับในคดีอาญาจะต้องใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้หรือนำมาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่านั้น โดยต้องไม่ขัดกับสภาพและลักษณะเฉพาะของการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาและต้องมิใช่เป็นบทบัญญัติที่เป็นลักษณะเฉพาะของการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาความแพ่ง การนำบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับคดีอาญาดังกล่าวมิใช่เป็นการทำให้คดีอาญาได้รับการพิจารณาเหมือนคดีแพ่งแต่อย่างใด แต่เป็นกรณีที่ศาลอำนวยความสะดวกธรรมชาติทางอาญาโดยใช้ดุลพินิจปรับใช้บทบัญญัติกฎหมายตามที่จำเป็นและเห็นสมควรเป็นกรณี ๆ ไป โดยที่การดำเนินคดีอาญายังคงหลักการตรวจสอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บทบัญญัติมาตรา ๑๕ มิได้เป็นบทบัญญัติที่ปฏิบัติต่อบุคคลที่เป็นคู่ความในคดีอาญาและคดีแพ่งซึ่งแตกต่างกันในสาระสำคัญให้เหมือนกันแต่อย่างใด ข้อโต้แย้งดังกล่าวของโจทก์จึงไม่อาจรับฟังได้

ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ มิได้เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาในการได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐ แม้บทบัญญัติดังกล่าวจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เป็นคู่ความในคดีอาญาอยู่บ้าง แต่เมื่อพิจารณาชั่งน้ำหนักระหว่างผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวกับประโยชน์สาธารณะที่ได้รับตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ประสงค์ให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและยุติธรรมแล้ว เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ใช้บังคับแก่คู่ความในคดีอาญาโดยเสมอกัน และเท่าเทียมกัน ไม่ได้ยกเว้นให้ใช้บังคับกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือทำให้บุคคลไม่ได้รับความเสมอกันในกฎหมายหรือไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน และมีได้เป็นบทบัญญัติที่ปฏิบัติต่อบุคคลซึ่งแตกต่างกันในสาระสำคัญให้เหมือนกัน ไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ขัดต่อหลักความเสมอภาค ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสี่ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสี่ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง

(นายนภดล เทพพิทักษ์)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ